

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ НА ЗАСАДАХ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

Запропоновано підходи до управління діяльністю підприємства, які сприятимуть покращенню цієї діяльності.

Ключові слова: економіка, діяльність, процес, результативність, управління.

BUSINESS ECONOMICS: APPROACHES TO MANAGEMENT BASED ON PROCESS PERFORMANCE

Abstract

Approaches to enterprise management are proposed that will contribute to the improvement of this activity.

Key words: economy, activity, process, efficiency, management.

Вступ

На сьогоднішній день існує проблема складності та неоднозначності інтерпретації змісту категорії «результативність», є певна його залежність від специфіки галузі, в якій функціонують підприємства. Зазначене зумовлює пошук універсального інструментарію для формалізованих характеристик стосовно оцінюваних кількісних й якісних аспектів результатів процесів у діяльності підприємств для прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень на основі певних наративів [1]. Як зазначають автори [2, с. 146], теоретичні й методичні аспекти дослідження дієвості процесу (як спроможності процесу давати відповідний результат) містять підходи, що засновані на ефективності як на понятті, рівнозначному результативності [3 та інші], але мають місце й інші концептуальні підходи [1, 2 та інші].

Метою статті є висвітлення деяких підходів до управління діяльністю підприємств у межах авторських моделей складових результативності будь-якого процесу у контексті покращення цієї діяльності.

Результати дослідження

Як показали наші багаторічні дослідження, покращення діяльності підприємства з метою дієвого управління потребує вивчення категорія результативності певного процесу за кінцевими наслідками одночасно і з кількісного боку, у вигляді характеристики масштабного продукту процесу, і з якісного, з урахуванням ефективності процесу, а також відповідні їм показники як індикатори [1, 2 та інші]. Ми погоджуємося з тим, що для оцінювання ефективності діяльності підприємства бажано брати показник ефективності як якісну складову результативності. За моделями Буреннікової (Поліщук)-Ярмоленка складових частин показників результативності будь-якого процесу (діяльності як потоку процесів) доречно використовувати (на що вказали і наші подальші результати досліджень) відповідні показники складових результативності як індикатори дієвості процесу. Вважатимемо, що наслідком (результатом) процесу є його продукти: продукт як користь процесу, продукт як затрати процесу, загальний продукт у вигляді продукту як користі процесу та продукту як затрат процесу, масштабний продукт процесу у вигляді продукту як користі процесу та тієї частини продукту як затрат процесу, яка пропорційна частці продукту як користі процесу у загальному його продукті. Показники складових результативності будь-якого процесу в діяльності підприємств утворюватимемо за допомогою показників відповідних продуктів.

При дослідженні процесу використовуватимемо такі рівняння зміни його результативності:

$$J_R = J_K \cdot J_E = J_K \cdot J_{V/Z} = J_G \cdot J_{1+V/Z}; \quad (1)$$

$$J_R = J_G \cdot J_{1+Z/V} \cdot J_{G/Z} \cdot J_{V/G} \text{ та } J_R = J_G \cdot J_{1+Z/V} \cdot J_{G/Z} \cdot J_{1+Z/G}, \quad (2)$$

де індекси результативності процесу з показником J_R , масштабності процесу з показником J_K , ефективності процесу з показником J_E та інші в подібних моделях є індексами зміни показників як відношень відповідних показників до базисних. У цих формулах: V – показник загального продукту процесу; Z – показник його продукту як затрат процесу; $G = (V - Z)$ – показник продукту як користі процесу; $K = G + Z \cdot G/V$ – показник масштабного продукту процесу; $E = V/Z$ – показник ефективності процесу як відношення показників загального продукту V процесу і продукту як затрат Z процесу; $R = K \cdot E = K \cdot V/Z = G(1 + V/Z)$ – показником результативності процесу (див. [35–40 та ін.]).

Вважаючи діяльність/економічною діяльністю соціально значуще, вагоме динамічне функціонування економічної системи певного рівня ієрархії, що зумовлене суспільними (у т. ч. ринковими) відносинами, викликане взаємодією людини з зовнішнім середовищем, котре відбувається у певних умовах (організаційних, соціальних, економічних, екологічних, політичних тощо) та спрямоване на певні цілі, яких досягає з відповідним результатом конкретними засобами, підкреслимо, що вона містить: об'єкт; суб'єкт; предмет (як реалізовану мету діяльності); мету; засоби; власне діяльність; умови діяльності та результат. Зазначені складові є відповідними частинами механізму діяльності підприємств. Складові цього механізму пропонуємо доповнити «елементом раціонального вибору складової результативності» певного процесу. Знаходження такого елемента потребує використання відповідної методики. При цьому зазначимо, що під результативністю процесу в економічній чи іншій діяльності (як і будь-якого процесу за кінцевими наслідками) підприємств матимемо на увазі одночасно і кількісний бік результативності, «...у вигляді характеристики масштабного продукту процесу, й якісний, у вигляді процесу [1, с. 146]. Для обчислення візьмемо відповідні їм показники як індикатори. У [1, с. 147] ми зазначали, в управлінні «...закономірні зв'язки показників складових результативності процесів у функціонуванні складних систем є значущими та необхідними (з точки зору суттєвих зв'язків явищ, процесів, які обумовлені усім попереднім розвитком цих явищ, процесів)». Нами підкреслено, що певною формою необхідності, як відомо, слугує випадковість, яка наповнює характеристику будь-яких систем (у даному випадку, підприємств) необхідністю врахування цих випадковостей для нівелювання ризиків у процесі економічної діяльності. Ризиком у процесі економічної (чи будь-якої іншої) діяльності є ймовірність неотримання очікуваних порівняно з бажаними рівнів ефективності, масштабності, результативності процесу, котре призводить до помилок та/або похибок в управлінні і потребує залучення відповідних резервів для покращення зазначеної діяльності [2].

На нашу думку, при управлінні діяльністю підприємств мають прийматися до відома зазначені вище фактори щодо результативності процесу та її складових, які оцінюються на основі запропонованих нами моделей.

Висновки

Управління є засобом підвищення результативності будь-якого процесу в діяльності підприємства у контексті «кількість/якість» на основі вимірювання та оцінювання складових згаданої вище результативності. Своєю чергою результативність процесу може оцінюватись на основі моделей, презентованих вище, що сприятиме дієвому управлінню будь-яким процесом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буреннікова Н. В., Ярмоленко В. О., Завгородній І. В., Аспекти теорії результативності: наративи, когерентні ефекти» *Бізнес Інформ*, № 7, с. 166-174, 2020. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-166-174>.
2. Буреннікова Н. В., Ярмоленко В. О. SEE-управління на базі складових результативності як засіб підвищення дієвості процесу функціонування складних систем: сутність, методологія, *Бізнес Інформ*, № 1, с. 145-152, 2016.
3. Мочерний С. В., Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Л.: Світ, 2005. Т. 2. 563 с.

Буреннікова Наталія Вікторівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, Вінниця, Україна, e-mail: n.burennikova@ukr.net

Burennikova Nataliia V. – Doctor. Econ. Sc., Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: n.burennikova@ukr.net